

AQTA

AZƏRBAYCAN
RESPUBLİKASININ
QIDA TƏHLÜKƏSİZLİYİ
AGENTLİYİ

**Aralıq dənizi meyvə milçəyi (*Ceratitis capitata*):
biologiyası, təsiri fitosanitar tədbirlər və qonşu
ölkələrdəki vəziyyət**

Məruzəçi: b.ü.f.d. *Qəhrəmanova Gülnar*

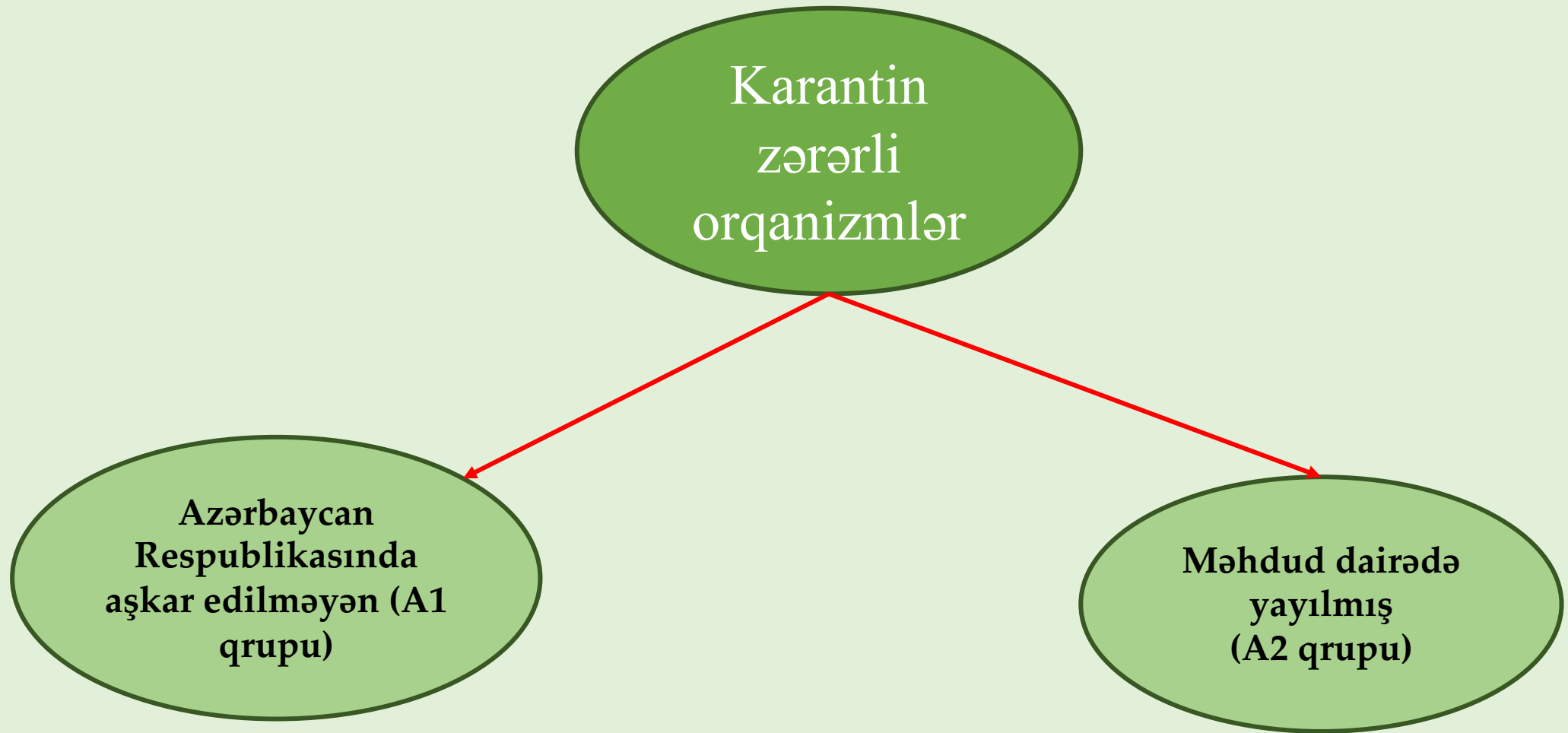
Azərbaycan Respublikasının Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi

Bakı - 2022

Karantin tətbiq edilən zərərli orqanizm:

- ərazidə hələlik mövcud deyil;
- yaxud mövcud olaraq məhdud dairədə yayılıb;
- rəsmi mübarizə obyektinə çevrilib;
- ətraf mühitə,
- ərazinin iqtisadiyyatına
- əhalinin sağlamlığına potensial təhlükə yaradan zərərli orqanizmlərdir.

İstinad: Fitosanitar nəzarəti haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Qeyd: Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2006-cı il 29 dekabr tarixli 280 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

A1 siyahısına daxil edilən zərərvericilər

1. Ağhaşiyəli böcək	Graphognathus (Pantomorus) leucoloma
2. Alma qızılböcəyi	Boheman
3. Alma milçəyi	Agrilus mali Matsumura
4. Amerika yonca minalayıcısı	Rhagoletis pomonella (Walsh)
5. Aralıq dənizi meyvə milçəyi	Liriomyza trifolii (Burgess)
6. Armud odlucası	Ceratitis capitata (Wiedemann)
7. Asiya pambıq sovkası	Numonia pyrivorella (Matsumura)
8. Böyük naringi milçəyi	Spodoptera litura (Fabricius)
9. Braziliya dənyeyəni	Tetradacus citri (Chen)
10. Buğda nematodu	Zabrotes subfasciatus (Boheman)
11. Çəltik nematodu	Anguina tritici (Steinbuch) Chitwood
12. Çin toxumyeyəni	Aphelenchoides besseyi Christie
13. Dəyişik ipək sarıyan	Callosobruchus chinensis Linnaeus
14. Enlixortumlu düyü uzunburunu	Lymantria dispar Linnaeus (asian race) (Asiya rası)
15. Əməköməci güvəsi	Caulophilus latinasus (Say)
16. Əncir mumlu yalançı	Pectinophora malvella Hb.
17. Gövdə nematodu	Ceroplastes rusci Linnaeus qalxanlı yastıcası
18. Kapr böcəyi	Ditylenchus dipsaci (Kühen) Filipjev
19. Kartof gövdə nematodu	Trogoderma granarium Everts
20. Kolumbiya kök fir nematodu	Ditylenchus destructor Thorne
21. Qabaq milçəyi	Meloidogyne chitwoodi Golden et al.
22. Qara sitrus ağqanadlısı	Dacus ciliatus Loew
	Aleurocanthus woglumi Ashby

Ceratitis capitata (CERTCA)

Code created in: 2002-10-28

MENU

- Overview →
- Distribution
- Host plants
- Host commodities
- Categorization
- Reporting
- Photos
- Documents
- Datasheet

Overview

Basic information

- EPPO Code: CERTCA
- Preferred name: *Ceratitis capitata*
- Authority: (Wiedemann)

Notes

DAISIE

Other scientific names

Name	Authority
<i>Ceratitis citriperda</i>	Macleay
<i>Ceratitis hispanica</i>	de Breme
<i>Pardalaspis asparagi</i>	Bezzi
<i>Tephritis capitata</i>	Wiedemann

[more photos...](#)

Taxonomy

- Kingdom: Animalia (1ANIMK)
- Phylum: Arthropoda (1ARTHYP)
- Subphylum: Hexapoda (1HEXAQ)
- Class: Insecta (1INSEC)
- Order: Diptera (1DIPTO)
- Family: Tephritidae (1TEPHF)
- Genus: *Ceratitis* (1CERTG)
- Species: *Ceratitis capitata* (CERTCA)

Aralıq dənizi meyvə milçəyi haqqında ümumi məlumat

- ❖ Afrika mənşəli Aralıq dənizi meyvə milçəyi – *Ceratitıs capitata* (Wiedemann) 20-ə qədər ölkədə tənzimlənən zərərli orqanizmlər siyahısına daxildir.

- EPPO- da A2 siyahısına daxildir.
- Azərbaycanda A1 siyahısındadır.

- ❖ Polifaq zərərverici olub **260-dan çox** qida bitkisi var (Tiftikci / RTEÜ-FEMÜD 1(2) 1-8 2020).

Ceratitis capitata (CERTCA)

MENU

- Overview
- Distribution
- Host plants
- Host commodities
- Categorization →
- Reporting
- Photos
- Documents
- Datasheet

TOOLS

Save list as excel file

Save list as csv file

Categorization

Country/NPPO	List	Year addition	Year transfer	Year deletion
Africa				
East Africa	A2 list	2001		
Egypt	A2 list	2018		
Southern Africa	A2 list	2001		
America				
Argentina	A2 list	2019		
Mexico	Quarantine pest	2018		
United States of America	Quarantine pest	1994		
Asia				
Bahrain	A2 list	2003		
China	A1 list	1988		
Kazakhstan	A1 list	2017		
Uzbekistan	A1 list	2008		
Europe				
Azerbaijan	A1 list	2007		
Belarus	Quarantine pest	1994		
Georgia	A1 list	2018		
Moldova	Quarantine pest	2017		
Russia	A1 list	2014		
Turkey	A2 list	2016		

Ukraine	A1 list	2019
Oceania		
New Zealand	Quarantine pest	2000
RPPO/EU		
APPPC	A2 list	1988
EAEU	A2 list	2016
EPPO	A2 list	1975
OIRSA	A2 list	1992
PPPO	A2 list	1993

Morfologiyası

Yetkin fərdlərin bədəninin uzunluğu 4.5 mm-dir.

Dişi fərdin. başı bozumontul-ağ rəngdədir. Bığcıqları 3 buğum və tükcükdən ibarətdir. Gözləri böyük, parıltılı, yaşıl çalarlı olub qırmızı rənglidir.

Döş hissəsi (toraks) abdomenə nisbətən daha açıq rəngli olub üst tərəfində ikinci seqmentin alt yarısı ilə dördüncü seqmentin alt hissəsinin 2/3-ni əhatə edən zolaq, üzərində ağ-sarı ləkələr, çiyinlərində xarakterik ağ halqalar var.

Qanadları genişdir, bozumontul-sarı rənglidir, üzərində uzunsov, qırıq-qırıq solğun qəhvəyi rəngli şırımlar var. Qanadın əsasında tünd rəngli zolaqlar var.

Ayaqları xardal sarı rəngindədir və bel hissəsində boz rəngli eninə zolaqlar vardır.

Yumurtası uzunsov 0.5-0.9 mm ölçüdə və ağ rənglidir.

Sürfə yarımsəffaf, ağımtıl-sarı rəngdə olub abdomenin sonu kütdür.. Uzunluğu 7-10 mm-dir, 11-12 buğumdan ibarətdir.

Pupun uzunluğu 4-5 mm olur, oval, bir az uzunsov şəklindədir, rəngi sarıdan tünd-qəhvəyi rəngə qədər dəyişir.

Biologiyası

Dişi fərdlər yumurtalarını meyvənin qabığının alt hissəsinə qoyur.

2-4 gün ərzində yumurtalardan sürfələr çıxır (soyuq havalarda 16-18 gün) və meyvənin lətli hissəsi ilə qidalanır. 3 yaş mərhələsi keçirir, meyvə lətində inkişafı temperaturdan asılı olaraq 1-3 həftə çəkir.

Puplaşma torpaqda baş verir. 24-26°C temperatur şəraitində 6-11 gün sonra puplardan yetkin fərdlər çıxırlar, soyuq hava şəraitində isə bu proses daha uzun çəkir.

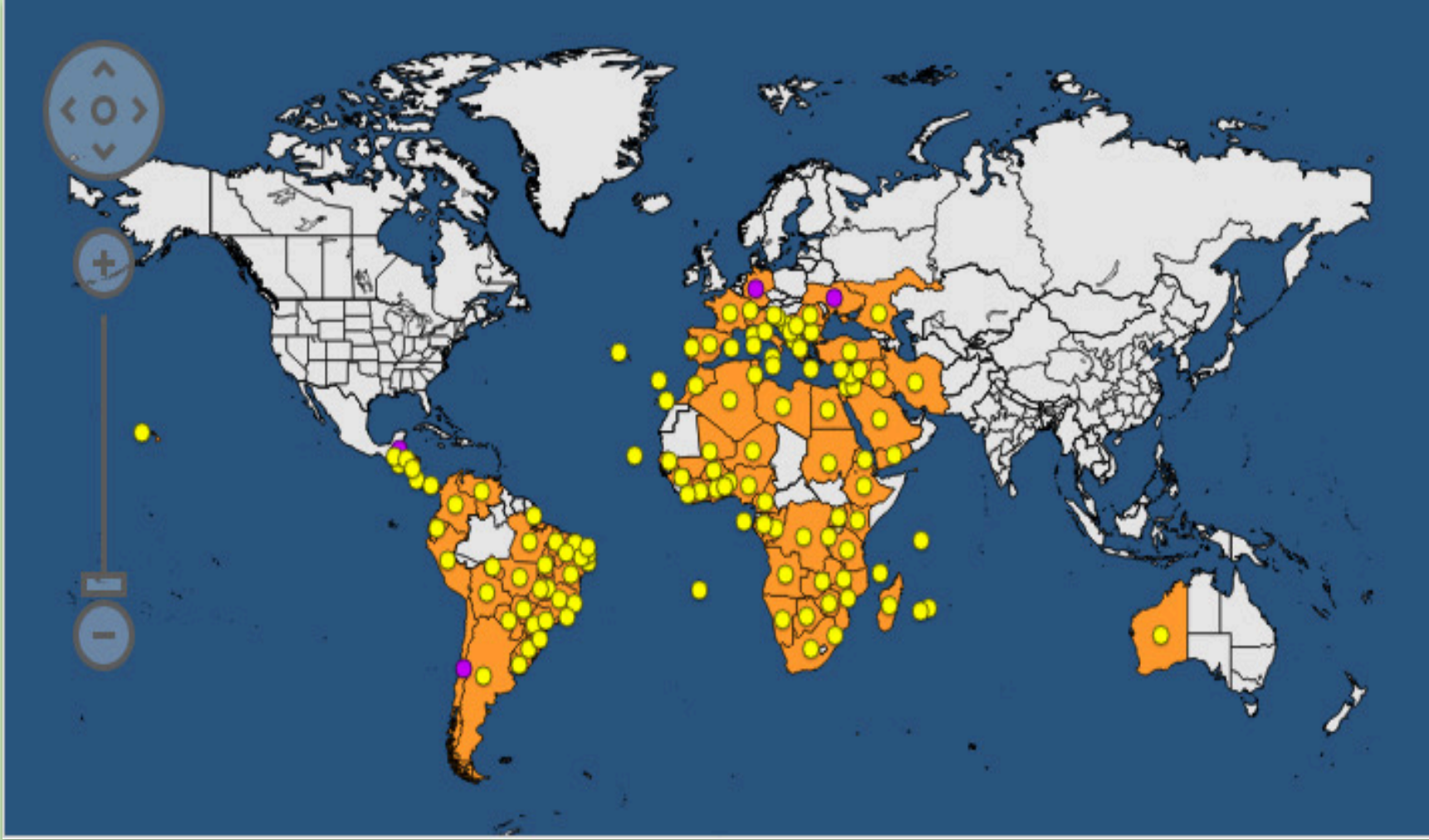

Yaz aylarında havanın temperaturu 12°C olduqda yetkin fərdlər fəallaşib uçurlar. Aralıq dənizi meyvə milçəyinin yetkin fərdlərinin ömrü 30-50 gündür.

İnkişafı ekoloji amillərdən asılı olaraq 18-100 gün davam edə bilər. Havanın temperaturu +26°C və nəmliyi 70% olduqda yumurtadan imaqoya qədər inkişaf 18-20 günə, 21°C temperaturda 40-70 günə, 16°C-də isə 100 günə başa çata bilər.

Coğrafi Yayılması

Last updated: 2022-06-30

EPPO Global Database, <https://gd.eppo.int/taxon/CERTCA/distribution>

Azərbaycanda Yayılması

Aralıq dənizi meyvə milçəyi 2018-ci ilin sonlarında AQTƏ tərəfindən Abşeron rayonunun Fatmayı, Maştağa və Xırdalan qəsəbələrində şər qurması və nar meyvələrində aşkar edilib.

Zərərvericinin idxal olunan sirayətlənmiş məhsulların topdan və pərakəndə satış məntəqələrində uzun müddət yığılıb qalması və tullantıların düzgün idarə olunmaması nəticəsində yayılması ehtimal olunur.

Bu zərərli orqanizm Azərbaycanla sərhəd İran, Rusiya Federasiyasının cənub ərazilərində (Krasnodar vilayəti, 1995) rast gəlinir, Türkiyədə isə geniş yayılıb.

Rutaceae

Citrus

Rosaceae

Prunus

Pyrus

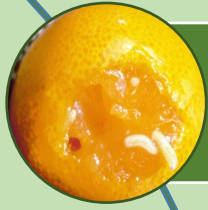
Rubus

Malus

Rubiaceae

Coffea

Qida bitkilərinin lətli hissəsi ilə qidalanan sürfələr həmin hissədə yumşalmaya və çöküntüyə səbəb olur.

Sirayətlənmiş meyvələr vaxtından öncə yetişir və tökülür.

Şəkərliliyi çox olan bitkilərdə şəkər eksudatı müşahidə oluna bilər.

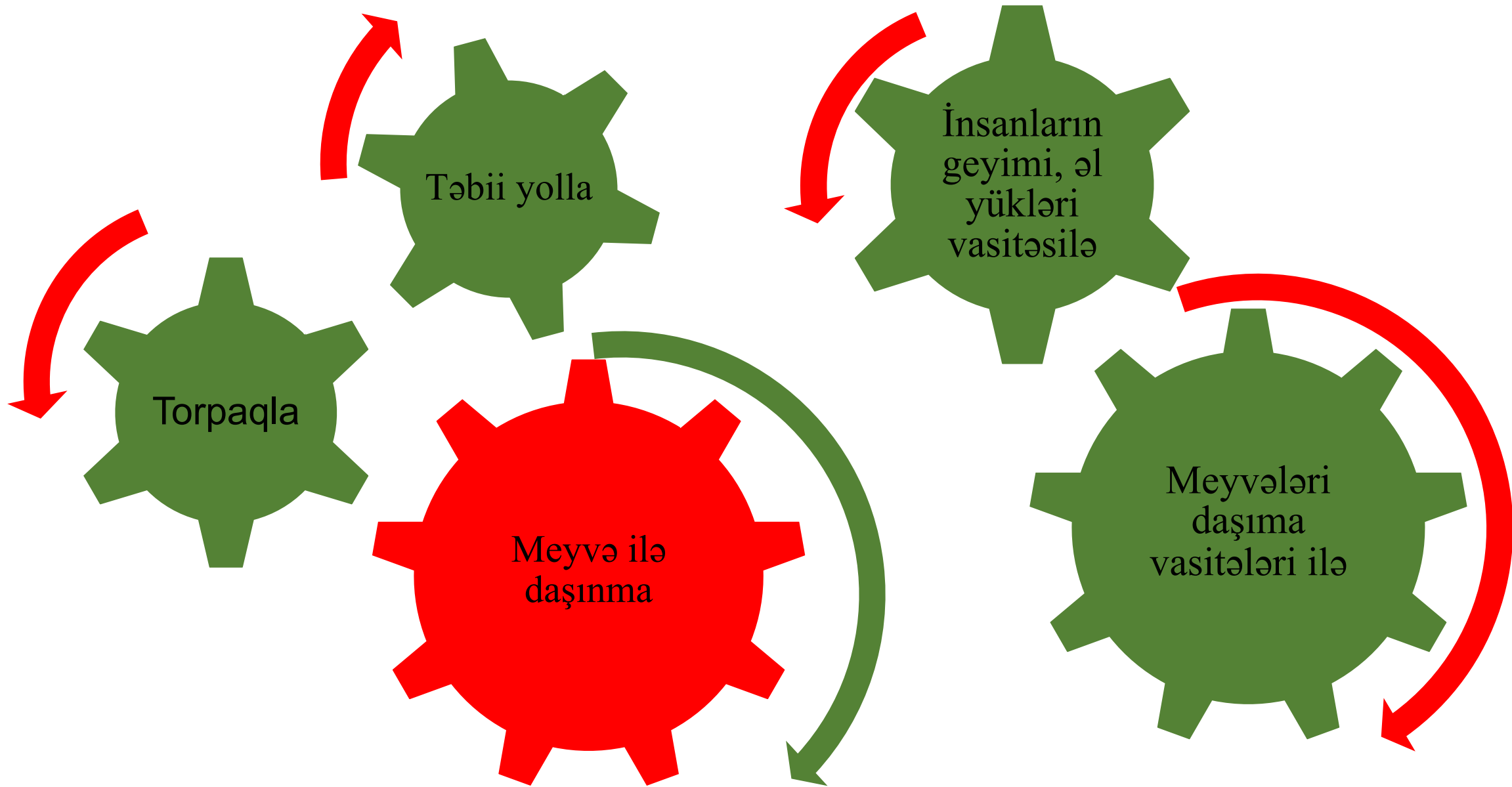

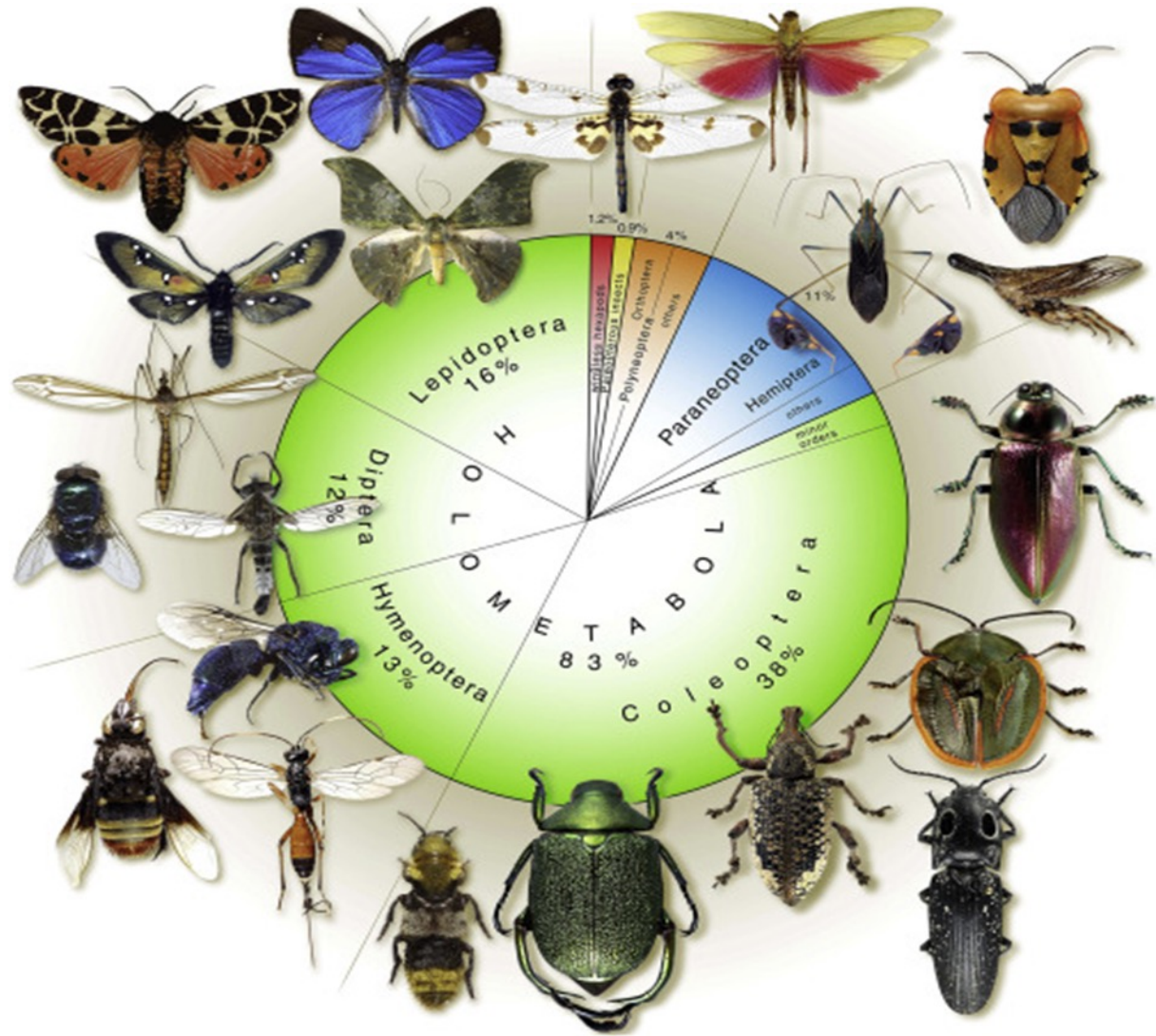
Zədələnmiş toxumalarda göbələk mənşəli ikincili infeksiyalara rast gəlinir.

Meyvə bitkilərinə vurduğu zərər 30-100%-ə, qəhvə bitkilərinə dəyən zərər 5-15%, apelsin və şaftalını 100% naringini 80-90%, armud və ənciri 70-80%, qreyfrutu 40-50% zədələyə bilər.

DIQQƏTİNİZƏ GÖRƏ SAĞ OLUN!